

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Marinič

**Kozmopolitska demokracija kot način reševanja nadnacionalnih
problemov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Marinič

Mentor: Izr. prof. dr. Jernej Pikalo

**Kozmopolitska demokracija kot način reševanja nadnacionalnih
problemov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Iskrena hvala mentorju,izr. prof. dr. Jerneju Pikalu, za pomoč in svetovanje.

Hvala tudi vsem ostalim, ki ste mi na kakršenkoli način pomagali

pri nastanku tega diplomskega dela.

Hvala mami in tatu, ker mi vedno stojita ob strani!

To diplomsko delo posvečam vama.

Kozmopolitska demokracija kot način reševanja nadnacionalnih problemov

Diplomsko delo obravnava kozmopolitsko demokracijo kot demokracijo prihodnosti, ki predvideva upravljanje na različnih ravneh. Večnivojsko upravljanje predstavlja kozmopolitsko demokracijo kot možen način reševanja nadnacionalnih problemov. Ljudje z željo po vse večjem napredku in dobičku ustvarjajo neenakosti, ki jih proces globalizacije še pospešuje in povečuje. Kozmopolitizem pomeni stopnjo razvoja človeka, ki je prerastel okvire nacionalnih držav. Ideja kozmopolitizma se je začela že v antiki, z razpadom grškega polisa, v času vse večje globaliziranosti sveta pa je postala spet aktualna. Globalizacija sicer prinaša večjo povezanost sveta, hitrejšo komunikacijo, boljši pretok informacij in naprednejše tehnologije, po drugi strani pa povečuje neenakosti, pospešuje uničevanje okolja in ogroža globalno varnost. Kozmopolitski model demokracije bi lahko z nadnacionalnimi institucijami in večnivojskim upravljanjem učinkovito reguliral in reševal probleme, ki uhajajo nadzoru nacionalnih držav.

Ključne besede: *globalizacija, kozmopolitizem, kozmopolitska demokracija, nadnacionalni problemi.*

Cosmopolitan democracy as a way of dealing with transnational problems

My thesis deals with a cosmopolitan democracy as a democracy of the future, which provides management at different levels. It is a multi-level governance, representing a possible ways of dealing with transnational problems. People with a growing desire for progress and profit create inequalities, with the processes of globalization accelerating and increasing it. Cosmopolitanism represents the rate of development of man, which has grown beyond the limits of the national state. The idea of cosmopolitanism has already started in the antique era and it is gaining importance in the time of globalization. Globalization means better connection of the world, faster communication, better information flow, advanced technology but at the same time also causes increasing inequality, environmental degradation and poses a threat to global security. The cosmopolitan model of democracy could effectively regulate and solve problems which cannot be controled by national states, with supranational institutions and multi-level governance.

Key words: *globalization, cosmopolitanism, cosmopolitan democracy, transnational problems.*

KAZALO

1 UVOD	7
1. 1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN CILJI DIPLOMSKE NALOGE	7
1. 2 METODOLOGIJA NALOGE	8
1. 3 STRUKTURA NALOGE	9
2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
2. 1 GLOBALIZACIJA	10
2. 2 DEMOKRACIJA	11
2. 3 KOZMOPOLITIZEM	13
2. 3. 1 ZGODOVINA KOZMOPOLITIZMA	13
2. 3. 2 NAČELA KOZMOPOLITIZMA	14
2. 3. 3 KDAJ LAHKO OZNAČIMO DRUŽBO/DRŽAVO ZA KOZMOPOLITSKO?	16
2. 4 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA	18
3 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA	19
3. 1 ČLOVEKOVE PRAVICE KOT OSNOVA KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE	19
3. 2 DRŽAVLJANSTVO	20
3. 3 KOZMOPOLITSKO PRAVO	21
3. 4 POGOJI IN ZNAČILNOSTI KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE	22
3. 5 ALI NACIONALNA DRŽAVA IZGUBLJA SVOJO SUVERENOST?	25
4 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA – NAČIN REŠEVANJA NADNACIONALNIH PROBLEMOV	27
4. 1 BILANCA GLOBALIZACIJE	27
4. 2 GLOBALNA POLITIKA	28
4. 3 GLOBALNE NEVARNOSTI IN PROBLEMI	28
4. 3. 1 PROBLEM NEENAKOSTI	29
4. 3. 2 PROBLEM ONESNAŽEVANJA IN UNIČEVANJA OKOLJA	30
4. 3. 3 TERORIZEM IN VARNOST	33
4. 4 NALOGE KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE	34
5 ZAKLJUČEK	36
6 LITERATURA	38

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

NATO North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)

OZN Organizacija Združenih narodov

SDČP Splošna Deklaracija o človekovih pravicah

1 UVOD

Diplomsko delo se ukvarja s kozmopolitsko demokracijo kot novim svetovnim redom, ki bi lahko ponudil učinkovite odgovore na posledice globalizacije. Le ta ima na svet tako pozitivne kot tudi negativne učinke. Svet je med seboj vse bolj povezan, informacije so lažje dostopne, meje padajo, nič ni več nemogoče, kratka svet se krči. Različne kulture se zlivajo v eno globalno kulturo, tudi ljudje si postajamo vedno bolj podobni, saj vsi sledimo istim trendom. Ob tem pa se pojavljajo tudi stranski, nezaželeni učinki. Ozračje se segreva, nekatere živalske in rastlinske vrste izumirajo, vse več je neenakosti, vse pogostejši so teroristični napadi, ki predstavljajo globalno nevarnost itd. Na tem mestu se postavlja vprašanje kako naprej? Raziskala in opisala bom pojav kozmopolitske demokracije kot možne rešitve težav, ki jih prinaša globalizacija. Le ta je še otrok današnjega časa, saj ljudje dan danes še vedno povezujejo demokracijo z okvirom nacionalne države.

1. 1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN CILJI DIPLOMSKE NALOGE

S pomočjo raziskovalnega vprašanja sem si zastavila rdečo nit svoje diplomske naloge. Vse se začne pri procesu globalizacije. Le ta ima dva obraza. Svetličič (2004, 17) jo primerja z oceanom. Ta je lahko miren in spokojen, mi pa plujemo po njemu in uživamo v lovljenju rib, pa še nafto nam daje na svojem dnu. Nepredvidljive vremenske razmere pa lahko vse obrnejo na glavo. Nevihte ga lahko hitro razburkajo in takrat postane nevarno, mi pa zelo ranljivi. Le zelo spreten mornar se lahko izogne nevarnostim in ladjo varno pripelje do zaliva. Globalizacija je tu in zdaj, pred njo se ne moremo skriti, lahko se le bolj ali manj uspešno soočamo z njo, kar pa je odvisno od naših veščin in znanja. V diplomskem delu se bom osredotočila na probleme modernega sveta, za katere je sicer kriv človek, širi in pospešuje pa jih proces globalizacije.

Ali je vzpostavitev kozmopolitske demokracije možni način reševanja nadnacionalnih problemov, ki jih ustvarja človek in pospešuje globalizacija?

Cilji diplomske naloge:

- Opredeliti in analizirati težave sodobnega sveta;

- Opredeliti kozmopolitsko demokracijo in ugotoviti ali lahko odgovori na težave globalnih razsežnosti.

Raziskala bom ali se z vse večjim razvojem globalizacije ter povezovanjem sveta vzpostavljajo realni pogoji za razvoj kozmopolitske demokracije, in ali lahko le ta učinkovito odgovarja na probleme, ki jih ustvarja sodobni človek, pospešuje pa proces globalizacije. Uresničitev kozmopolitske demokracije bi nudila nacionalnim državam usmeritev in pomoč v boju za skupno dobro.

1. 2 METODOLOGIJA NALOGE

Pri pisanju diplomskega dela sem uporabila naslednje metode:

- Analiza in interpretacija primarnih virov;
- Analiza in interpretacija sekundarnih virov;
- Metoda zgodovinske analize;
- Deskripcija;
- Kvalitativna analiza.

Analizo in interpretacijo primarnih virov sem uporabila pri analizi dokumentov, kot je na primer Splošna deklaracija o človekovih pravicah (SDČP), ki je osnovni dokument na področju človekovih pravic, le te pa so eden izmed temeljev demokratične ureditve. Analize in interpretacije sekundarnih virov sem uporabljala pri analizi relevantne literature. Sem spadajo dela ključnih teoretikov kozmopolitizma, globalizacije in demokracije kot tudi internetni viri, s katerimi sem si pomagala v primeru, ko določenega dela nisem dobila v fizični obliki. Metodo zgodovinske analize sem uporabila pri prikazu začetka in razvoja pojma kozmopolitizma in človekovih pravic. Oba pojma sta zelo pomembna pri razumevanju kozmopolitske demokracije. Deskripcijo sem uporabila pri opisovanju dejstev (posledice globalizacije) in temeljnih pojmov (demokracija, globalizacija, kozmopolitizem, kozmopolitska demokracija). S pomočjo kvalitativne analize sem si pomagala pri opredelitvi nadnacionalnih problemov.

1.3 STRUKTURA NALOGE

Diplomsko delo je sestavljeno iz treh sklopov. Uvodu sledi teoretska utemeljitev in opredelitev temeljnih pojmov, in sicer globalizacija, demokracija, kozmopolitizem, kozmopolitska demokracija. Globalizacijo bom opredelila z ekonomskega, sociološkega in politološkega vidika. Podala bom definicijo besede kozmopolitizem, na kratko predstavila zgodovinski razvoj ter načela kozmopolitizma. Zanimalo me bo tudi, kdaj lahko označimo družbo ali državo za kozmopolitsko. Nato bom na kratko opredelila pojem demokracije ter več pozornosti namenila pojmu kozmopolitske demokracije, ki ima ključni pomen v tej diplomski nalogi. V drugem sklopu bom izpostavila človekove pravice kot osnovo kozmopolitski demokraciji. Dalje bom opisala značilnosti kozmopolitske demokracije ter opredelila pogoje za njen razvoj. Na koncu pa me bo zanimalo, če nacionalna država v procesu razvoja kozmopolitske demokracije izgublja suverenost. Tretji sklop se bo začel z bilanco globalizacije, ki nam bo pokazala pozitivne in negativne posledice globalizacije in njihov vpliv na ljudi in planet. Nato bom predstavila globalno politiko ter opisala ključne nevarnosti in probleme, ki imajo globalne razsežnosti. V zaključku bom strnila ugotovitve, podala odgovor na raziskovalno vprašanje ter svoje mnenje.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 GLOBALIZACIJA

Definicij globalizacije je ogromno. Globalizacija zajema vse spektre družbenega življenja. Pod pojmom globalizacija razumemo čezmejno intenzifikacijo ekonomskih, političnih, družbenih in kulturnih odnosov.

Z ekonomskega vidika je globalizacija mikroekonomski proces, ki ga poganjajo ekonomske sile tako, da zblížujejo ekonomsko oddaljenost med narodi in ekonomsko suverenost prek gibanj komercialnih dobrin zunaj državnih meja. Lahko jo opredelimo tudi kot rast trgovine in trgovskih sporazumov, kar pa vključuje nove načine čezmejnega sodelovanja.

S sociološkega vidika pa pomeni globalizacija homogenizacijo kulture, načina življenja, standardizacijo navad in razpršitev družbenega nadzora pri upravljanju organizacij. Homogenizacija kulture pa pomeni tudi ogožanje tradicionalnih lokalnih identitet. (Svetličič 2004, 19–20)

Globalizacijo s politološkega vidka je opredelil Jan Aart Scholte (2000, 15–16), ki je politološke definicije globalizacije razdelil v pet skupin:

1. Globalizacija kot internacionalizacija: globalizacija je oznaka za procese naraščajoče mednarodne izmenjave in medsebojne odvisnosti.
2. Globalizacija kot liberalizacija: globalizacija kot odpravljanje prepek do ekonomije 'brez meja'.
3. Globalizacija kot univerzalizacija: globalna sinteza kultur in globalni humanizem (opomba: npr: uveljavljanje kitajskih restavracij, gregorijanskega koledarja, širjenje avtomobilizma, itn.)
4. Globalizacija kot modernizacija: strukture modernosti¹ se širijo po svetu in pri tem uničujejo stare strukture in tradicije.
5. Globalizacija kot deterritorizacija²: proces, ki vsebuje preoblikovanje prostorske organizacije družbenih odnosov in transakcij.

¹ Strukture modernosti so kapitalizem, industrializem itd.

Najpogosteje se globalizacijo definira kot skupek globalnih procesov, ki se dogajajo na politični, gospodarski in kulturni ravni. Značilnosti teh procesov so: *zmanjševanje časovne in prostorske razdalje* (moderne tehnologije nam omogočajo hitro komunikacijo z ljudmi z drugih delov sveta, globalni mediji nam omogočajo spremljanje aktualnih novic in dogajanj po celem svetu, letalski prevozi nam omogočajo hitra potovanja med oddaljenimi kraji itd.), *povezovanje sveta* (odpiranje državnih mej za prost pretok dobrin, storitve, ideje in ljudi) ter *vedno večja soodvisnost sveta* (dogajanje na enem delu planeta vpliva na dogajanje na drugih delih planeta (npr. ekološka vprašanja itd.)). (Bezjak 2011a, 1–2)

Globalizacija pomeni novo dobo v svetovni politiki, to dokazujejo: *gospodarska preobrazba*, saj države niso več zaprte, svetovno gospodarstvo je medsebojno odvisno, trgovina se širi prek meja nacionalnih držav; *komunikacije*, elektronske komunikacije spreminjajo naše predstave o družbenih skupinah in svetu; *vedno večja homogenost sveta*, razlike med ljudmi počasi izginjajo oziroma se zmanjšujejo; *čas in prostor se krčita*, kar omogočajo moderne komunikacije in mediji; nastaja *globalna politična entiteta* z naddržavnimi političnimi in družbenimi gibanji; razvija se *kozmpolitska kultura*, ljudje mislijo globalno in delujejo lokalno; nastaja *kultura nevarnosti*, saj so dobile nevarnosti globalne razsežnosti (onesnaževanje, aids), država sama po sebi pa jih ni sposobna rešiti. (Baylis in Smith 2007, 12–13)

2. 2 DEMOKRACIJA

Demokracija je eden izmed ključnih pojmov v politični znanosti. Definicij in modelov demokracij je veliko. Za zibelko demokracije velja antična Grčija, za katero pa bi danes težko trdili, da je bila demokratična, saj tri četrtine prebivalstva ni imelo volilne pravice. Izključeni so bili tujci, otroci, ženske in sužnji. Zato moramo vsako definicijo demokracije s katero se srečamo, razumeti v kontekstu prostora in časa, v katerem je nastala.

Beseda "demokracija" je izpeljanka iz besede *demokratia*, ki jo lahko razdelimo na dva dela: *demos*, ki pomeni ljudstvo in *kratein*, ki pomeni vladati. Demokracija pomeni obliko vladanja, v kateri vlada ljudstvo. Posledica demokracije je, da obstaja med ljudmi politična enakost. (Held 1989, 13)

² Družbenega prostora v prvi vrsti ne nadzorujejo več teritorialne meje.

Za Jamesa Madisona je koncept demokracije določen s tem, da se ljudstvo osebno zbere in izvaja vladanje, tako da vsi ljudje vladajo neposredno, svobodno in enako. (Hardt in Negri 2005, 234)

Po Staniču (1987, 139–140) je demokracija oblika države ali način vladanja, ki sloni na vladavini ljudstva, oziroma svobodna skupnost državljanov, v kateri državljani sami neposredno odločajo o splošnih družbenih zadevah, se enačijo s skupnimi interesi ali se jim vsaj približujejo. Gre za pravno urejeno družbo, ki omejuje samovoljo državnih organov. Demokracija omogoča svobodno uveljavljanje osebnosti in družbenih skupin. Politične odločitve pa se sprejemajo na podlagi svobodnega soočanja argumentov.

Ko govori Robert A. Dahl (1989, 311) o demokraciji in demokratičnih procesih ima v mislih vizijo o političnem sistemu, v katerem so vsi njegovi člani med sabo politično enaki, so kolektivno suvereni in posedujejo vse zmožnosti, vire in institucije, ki jih potrebujejo, da bi vladali sami sebi. Demokracija je utemeljena na vrednotah kot so svoboda, človeški razvoj ter zaščita skupnih interesov. Predpostavlja pa tudi tri vrste enakosti: moralno enakost vseh ljudi, enakost odraslih oseb do osebne avtonomije pri odločanju, kaj je najboljše za njih samih ter politično enakost med državljani. Dahl (1971, 3) opredeli osem institucionalnih jamstev za delovanje demokracije, in sicer: svobodo združevanja ter svobodo izražanja, volilno pravico, sposobnost in izvoljivost javne uprave, pravico političnih voditeljev, da tekmujejo za podporo volilcev, obstoj alternativnih virov informacij, svobodne in poštene volitve ter formiranje institucij političnega odločanja na podlagi volilnih glasov in drugih oblik izražanj preferenc državljanov.

David Beetham (1993, 55) pa definira demokracijo kot način odločanja o kolektivnih zavezujočih pravilih in politikah, preko katerih ljudje izvajajo nadzor, in kot najbolj demokratično ureditev, kjer vsi njeni člani, uživajo učinkovito enake pravice, da neposredno sodelujejo pri odločitvah.

Iz zgornjih definicij lahko strnem temeljne značilnosti sodobne demokracije. To so politični pluralizem, redne poštene volitve, natančna opredelitev in omejitve pristojnosti oblasti ter pravic in obveznosti države do državljana, reprezentativnost, odločanje z večino, zagotavljanje človekovih pravic ter demokratična politična kultura. Le ta pa bi morala v današnjem svetu presegati meje nacionalnih držav.

2. 3 KOZMOPOLITIZEM

kozmpolitizem -zma m (i) **1.** *nazor, po katerem človek ne pripada posameznemu narodu, državi, ampak svetu kot celoti* (Slovar slovenskega knjižnega jezika)

Kozmpolitizem je način dojemanja sveta, kot sveta brez mej, v katerem živijo ljudje različnih kultur v sožitju med sabo. Je način razmišljanja o tem, da lahko vsak prebivalec sveta izbere kulturo v kateri in na način katere, bo živel. Ne morejo te prisiliti, da delaš stvari, ki jih ne želiš, v imenu neke kulture. Pravice posameznika so pomembnejše od pravic kulture.

Kozmpolitizem ima tri osnovna izhodišča. Prvo izhodišče je, da je primarni cilj skrb za posameznika v moralnem in političnem smislu. Drugo izhodišče pravi, da imajo vsi ljudje kot moralna bitja pravico do enakega moralnega stanja [status], in da se med njimi ne sme delati razlik.³ Tretje pa pravi, da je dolžnost vseh, spoštovanje enakosti moralnega statusa drugih ljudi.⁴ Te tri misli so doprinesle k ideji, da dolgujemo pravičnost vsem na svetu, in zato bi se morale politična moralnost in praksa osredotočiti na dobrobit ljudi. (Hayden 2005, 11)

Poznamo moralni, kulturni in politični kozmpolitizem. Moralni kozmpolitizem temelji na posamezniku, ki pripada človeštvu, kot univerzalni skupnosti. Gre za prepričanje, da vsi pripadamo isti moralni skupnosti, ki je zaznamovano z univerzalno kozmpolitsko etiko. Kulturni kozmpolitizem se povezuje z multikulturalizmom. Gre za zavračanje skrajnega nacionalizma. Immanuel Kant, ki se ukvarja s politično ureditvijo sveta odpre vrata političnemu kozmpolitizmu. Le ta želi spremeniti sedanji sistem držav v svetovno državo ali globalno zvezo držav. Pojavlja se tudi ekonomski kozmpolitizem, ki pa ga nekateri označujejo kot četrto vejo pojma kozmpolitizem. Zagovarja idejo odprte svobodne trgovine, brez oziroma s čim manjšo politično vpletenostjo. (Kleingeld in Brown 2002)

2. 3. 1 ZGODOVINA KOZMOPOLITIZMA

"It makes no difference whether a person lives here or there, provided that, where he lives, he lives as a citizen of the world" – Mark Avrelij (Brown 2010, 45)

Da bi lahko razumeli kozmpolitizem in njegovo vlogo v sedanjosti in prihodnosti, moramo poznati njegov začetek in razvoj skozi zgodovino. Korenine kozmpolitizma segajo v antično

³ Ta artikulacija je poznana tudi kot univerzalizem.

⁴ Ljudje so subjekti skrbi za vse in vsakega, človeški status ima globalni obseg.

Grčijo. Beseda kozmopolitizem izhaja iz grške besede *kosmopolites*, ki pomeni državljani sveta. (Jackson in Owens 2007, 63)

V zgodovini kozmopolitizma obstajajo trije prelomni trenutki: stoicizem, kantovski kozmopolitizem in kozmopolitska demokracija⁵.

Stoiki so bili prvi, ki so opomnili na dosledno in zavestno kozmopolitsko filozofijo, zavezano konceptu enotnosti človeštva in moralni senzibilnosti, ki bi šla prek meja polisa, in ki bi vključevala človeštvo kot celoto. (Hayden 2005, 11–15) Zeno, ustanovitelj stoikov pravi, da ljudje ne bi smeli živeti različno po zakonih prava njihove države ali skupnosti, ampak bi se morali združiti v eno skupnost ali državo, imeti skupno življenje po skupno oblikovanih pravilih. (Heater 1996, 13)

Immanuel Kant definira kozmopolitizem kot matrico, znotraj katere lahko človeštvo razvije vse svoje sposobnosti. Pravi, da je največji problem človeštva "stvarjenje" takšne civilne družbe, ki bi upravljala pravice univerzalno, vsesplošno. Od tod izhajajo dve smeri, ki jih moramo razumeti, da bomo lahko razumeli Kantov kozmopolitizem. Ena smer vključuje razumevanje komponent zapleta pri ustvarjanju matrice kozmopolitskega prava. To vključuje oblikovanje univerzalne pravičnosti, globalne civilne družbe in moralno vrednost človeških spodobnosti. Druga smer pa vključuje sintezo teh načel s Kantovo trditvijo, da nas narava sili k univerzalnemu upravljanju pravic, in da imamo ljudje sposobnosti, ki jih moramo razviti. V ta dva aspekta kozmopolitizma so vključeni trije med seboj povezani elementi. Prvič, posamezniki enakovredno predstavljajo enoto moralne skrbi in človeške sposobnosti so lahko v celoti razvite samo znotraj univerzalne pravičnosti [universal justice]. Drugič, doseganje univerzalne pravičnosti zahteva širitev kozmopolitske civilne družbe, ki temelji izključno na človeštvu, brez sklicevanja na državljanstvo. Tretjič, edina skrb kozmopolitskega prava je vzpostavitev matrice univerzalne pravičnosti in z oblikovanjem potrebnih temeljnih normativnih načel, ki podpirajo kozmopolitsko ustavo. (Brown 2010, 45–46)

2. 3. 2 NAČELA KOZMOPOLITIZMA

Načela kozmopolitizma bom opredelila po političnem teoretiku Davidu Heldu (2003, 515–521). Gre za univerzalna in organizacijska načela, ki urejajo različnost in drugačnost, ki jo moramo najti v javnem življenju.

⁵ Razložena v nadaljevanju diplomskega dela.

Načelo enakosti in dostojanstva: vsi ljudje na svetu imajo enako moralno vrednost.⁶

Načelo aktivnega zastopstva: zasnovano mora biti tako, da posameznik ne samo sprejema odločitve, ampak sodeluje in ima možnost do drugačnega ravnanja.

Načelo osebne odgovornosti in zanesljivosti: gre za svobodo izbire; razlike med ljudmi morajo biti dobrodošle, priznane in sprejete. Posamezniki morajo biti odgovorni za svoja dejanja, saj imajo le ta lahko vpliv na druge ljudi, brez njihovega sodelovanja ali soglasja.

Načelo soglasja: to je osnova kolektivnega odločanja in vladanja; ljudje morajo imeti možnost sodelovati v procesu, v katerem lahko njihovo soglasje vpliva na skupne stvari. Sodelovanje v procesu mora potekati na svobodni in enakopravni osnovi.

Načelo reflektivnega premisleka in kolektivnega odločanja s pomočjo postopkov glasovanja: legitimne javne odločitve naj bi bile rezultat "odločanja vseh" [the deliberation of all], zato morajo biti dosežene z glasovanjem na odločilni fazi kolektivnega odločanja in s postopki in mehanizmi vladavine večine.

Načelo inkluzivnosti ter subsidiarnosti: politična moč mora biti tako decentralizirana, kot tudi centralizirana. Decentralizirana zato, da lahko čim večje število ljudi (tudi tisti na najnižjih ravneh) vpliva na družbene razmere, ki zadevajo njihova življenja; centralizirana pa le, če je to nujna osnova za izogibanje izključevanja subjektov iz procesov odločanja.

Načelo preprečevanja resne škode in zadovoljevanja nujnih potreb: potrebno je zadovoljiti nujne potrebe⁷ in se izgoniti nepotrebnim škodam. Nepotrebna škoda je škoda, ki izhaja iz nezadovoljenih nujnih potreb in ima lahko tudi smrtne posledice.⁸ Da bi izpolnili to načelo, bi se morali zakoni in javne politike na prvem mestu osredotočati na odpravo škode, povzročene ljudem, proti njihovi volji oziroma brez njihovega soglasja.

Zgoraj opisana načela so okvir za pogajanja, diskusije in podajanje argumentov o posameznih sferah vrednosti, sferah v katerih je potrebno pretehtati lokalno, nacionalno in regionalno pripadnost. Ne more priti do institucionalizacije enakih pravic in dolžnosti, ne da bi prišlo do ustrezne institucionalizacije nacionalnih in transnacionalnih oblik javnih razprav,

⁶ To načelo je osnova za artikulacijo enake vrednosti in svobode vseh ljudi, ne glede na to kje so bili rojeni in kako so bilil vzgojeni. Nussbaumova pravi: "... na enak način bi morali spoštovati dostojanstvo razuma in izbiri morale vsakega posameznika." (Held 2003, 516)

⁷ Nujne potrebe so: pitna voda, hrana, zdravstvena oskrba itd.

⁸ Znotraj sedanjega okvira moči obstajajo viri in zmogljivosti za reševanje in ublažitev takšnih težav.

demokratske participacije in odgovornosti. Za institucionalizacijo kozmopolitskih načel je potrebno vztrajanje pri demokratičnih javnih sferah.

Da bi do tega prišlo potrebujemo željo in močno voljo. Če želimo participirati pri reševanju globalnih problemov, nam ne more biti vseeno. Čutiti se moramo prebivalci sveta, čutiti moramo, da neenakosti v svetu zadevajo tudi nas. Imeti moramo kozmopolitsko vest, ki se nam bo oglasila vsakič ko ne bomo ločevali odpadkov, ko bomo odvrgli smeti v reko ali na travnik, namesto v ustrezen koš za smeti. Postati moramo kozmopoliti, zato pa potrebujemo razvito kozmopolitsko zavest.

2. 3. 3 KDAJ LAHKO OZNAČIMO DRUŽBO/DRŽAVO ZA KOZMOPOLITSKO?

"Domnevam, da je resnično kozmopolitska osebnost tista, ki brez težav sprejema drugačnost, pri tem pa se noče odpovedati eksistencialni refleksiji narodnih korenin." (Debeljak, 2003)

Beck (2006, 94) pravi, da lahko o kozmopolitizaciji govorimo takrat, ko je ta javno predstavljena in institucionalizirana, preko ustrezne politike priseljevanja. Kozmopolitski pogled mora zaobjemati, širiti, kritizirati in preoblikovati nacionalni pogled. O kozmopolitski družbi ne moremo govoriti takrat, ko se kozmopolitizacija odvija izključno na objektivni ravni, prekrita s prevladujočim nacionalnim izgledom, na primer v lokalni administraciji, političnih strankah, v javni sferi, izobraževanju itd.

Ključnega pomena je, da prepoznamo in uporabimo potencial za kozmopolitsko zavest v strukturni soodvisnosti. Kozmopolitska družba je intezificirana odprta družba, to pomeni, da je družba odprta svetu. (Beck 2006, 96)

Kazalci stopnje kozmopolitanizacije družbe in države po Becku (2006, 92–93) so:

- uvoz in izvoz kulturnih dobrin: sem spadajo transnacionalizacija objavljanja, razvoj v uvozu in izvozu revij, razmerje med številom domačih in tujih filmov v kinu, delež domačih vs. tujih produkcij na televiziji, radiu itd.;
- dvojno državljanstvo: kakšne so pravne podlage in uradne prakse pri obravnavanju migrantov in prosilcev za azil? Pomembno je tudi kako so tujci (s strani birokracije) statistično opredeljeni v javnosti in v vsakdanjem življenju?;

- politična intenzivnost: pomembno je v kolikšni meri so različne etnične skupine zastopane posredno in neposredno v nacionalnih centrih moči⁹;
- znanje tujih jezikov: kdo in koliko ljudi govori tuje jezike in katere?;
- mobilnost ljudi: štejejo stalna in začasna priseljevanja, gleda se tudi razvoj v priseljevanjih in področja priseljevanja. Pomembno je tudi število beguncev in zunanjih študentov;
- komunikacijski tokovi: mišljen je razvoj nacionalne in mednarodne pošte in telekomunikacij ter ustrezna izmenjava informacij preko medmrežja, itd.;
- potovanja: pomemben je razvoj mednarodnih poletov in turizma. Gleda se število in delež potovanj izven nacionalne države;
- raven aktivnosti transnacionalnih organizacij in iniciativ: koliko je začasnih ali stalnih aktivnosti v dobredelnih organizacijah, kot so na primer Greenpeace, Amnesty International itd. Šteje tudi udeležba pri zbiranju podpisov za mednarodne kampanije, itd.;
- kriminal: kakšen je razvoj mednarodnega organiziranega kriminala, koliko je politično obarvanih napadov? Sem spada tudi nasilje nad tujci;
- transnacionalne oblike življenja: sem spadajo diaspore in njihovo preseganje mej javnih in zasebnih omrežij ter mehanizmi odločanja, število in značaj mednarodnih porok, otroci z več narodnostimi itd.;
- transnacionalno novinarstvo in poročanje: kakšno je poročanje o vojnah po televiziji in v kolikšni meri to pripelje do sprememb v perspektivah?;
- nacionalne identitete: kakšne povezave so med številom in značajem narodne identitete in identitete državljana? Ali obstaja 'kozmpolitska nacija' in kaj to sploh pomeni?;
- ekološke krize: krize kot so tanjšanje ozonske plasti, spremembe v globalni klimi, globalne zaloge rib, mednarodni zračni prostor in onesnaževanje voda; napredek v odnosu do lokalnih, nacionalnih, globalnih kriz, okoljske zakonodaje in pristojnosti, okoljski trgi in službe itd.;

Razmišljati in delovati moramo izven okvirov domov, domačega kraja, nacionalne države. Razvita kozmpolitska družba je predpogoj za delovanje kozmpolitske demokracije.

⁹ Nacionalni centri moči so npr. politične stranke, skupščine, administracije, sindikati itd.

2. 4 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA

Daniele Archibugi (1998, 198) definira kozmopolitsko demokracijo kot ambiciozni projekt, katerega cilj je ustvariti svetovni red na podlagi zakonov prava in demokracije. Namen kozmopolitske demokracije je okrepiti demokracijo znotraj držav s širjenjem demokracije na odnose med državami in čez njih. Prizadeva si za politično ureditev demokratičnih združenj, mest, narodov, regij in svetovnih omrežij. Zato se zavzema za vrsto institucij pod in nad ravno nacionalne države, saj želi zagotoviti odgovornost in zaščito posameznika v procesu gospodarske globalizacije. Zaveda se tudi vse večjega pomena globalnih vprašanj, kot so vprašanja človekovih pravic, miru ter ekologije, ki zahtevajo globalne odzive. (Hutchings 1999, 161)

Dvojni demokratični primankljaj, ki ga ustvarja globalizacija, s tem da omejuje demokracijo znotraj držav in vzpostavlja nove mehanizme globalnega vodenja, ki jim manjka demokratičnosti, je mogoče odpraviti le s krepitvijo demokracije v državah in z njeno širitvijo čez meje držav. (McGrew 2007, 46–47)

Najpombnejše je, da se izboljša načelo avtonomije, tako posameznikov kot skupnosti, skozi kozmopolitske demokratične zakone, ki bi uredili "pristojnosti in omejitve, pravice in dolžnosti, ki presegajo zahteve nacionalnih držav". (McGrew 2003, 503) Cilj ni vzpostavitev globalne vlade, ampak globalni sistem raznolikih in prekrivajočih se centrov moči, urejenih v demokratični zakonodaji. Vključuje proces rekonstrukcije že obstoječih okvirov globalnega upravljanja. Kozmopolitska demokracija daje prednost heterarhični ureditvi, pred hierarhijo političnih organov na relaciji lokalno – globalno. (McGrew 2003, 503)

3 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA

3. 1 ČLOVEKOVE PRAVICE KOT OSNOVA KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE

"Človekove pravice so potemtakem posebna zvrst pravic, ki jih ima nekdo preprosto na osnovi dejstva, da je človeško bitje." (Rizman 1992, 103) O človekovih pravicah moramo govoriti, kot o moralnih pravicah najvišje vrste.

Spoštovanje človekovih pravic in svoboščin je temelj demokratične družbe. Generalna skupščina Združenih narodov je 10. 12. 1948 sprejela Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (SDČP). Le to razglša "/.../ kot skupen ideal vseh ljudstev in vseh narodov z namenom, da bi vsi organi družbe in vsi posamezniki, vedno v skladu s to SDČP, pri pouku in vzgoji razvijali spoštovanje teh pravic in svoboščin ter s postopnimi državnimi in mednarodnimi ukrepi zagotovili in zavarovali njihovo splošno in resnično priznanje in spoštovanje, tako med narodi članic samih, kakor tudi med ljudstvi ozemelj pod njihovo oblastjo". Človekove pravice so univerzalne in vsesplošne. 2. člen SDČP pravi:

"Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to Deklaracijo, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino. Nadalje ni dopustno nikakršno razlikovanje glede na politično ali pravno ureditev ali mednarodni položaj dežele ali ozemlja, ki mu pripada, pa naj bo to ozemlje neodvisno, pod skrbništvom, nesamoupravno ali kakorkoli omejeno v svoji suverenosti." (Splošna deklaracija človekovih pravic 1948)

Ta Deklaracija je osnova, na kateri je nastalo več dokumentov o človekovih pravicah. Spoštovanje človekovih pravic in svoboščin danes spada med prioriteta področja politik na vseh ravneh: na lokalni, nacionalni in globalni ravni. (Bezjak 2011b, 14)

Nacionalna država v globalizaciji ne more dovolj zaščititi človekovih pravic. Človekove pravice so globalne, zato jih je kot take treba tudi uveljavljati v večnivojskem in večdimenzionalnem prostoru globalizacije. (Pikalo 2009, 572)

Ljudje so ne glede na raso, spol, nacionalnost ali spolno usmerjenost, obravnavani kot enaki člani skupne moralne, pravne in politične skupnosti. Jasen izraz tega je oblikovanje globalne mreže agencij, institucij in organizacij, ki so postavljene z namenom oblikovanja življenj v kozmopolitski smeri. Globalizacija človekovih pravic je postala temelj projekta kozmopolitskih globalnih politik. (Hayden 2005, 65)

Eden izmed ključnih vidikov pri vzpostavitvi kozmopolitske demokracije je aktivno državljanstvo. To pa mora biti osnovano na človekovih pravicah.

3. 2 DRŽAVLJANSTVO

Participacija posameznikov v globalnih procesih se sicer povečuje, pravna pravila pa še vedno vežejo pravice in dolžnosti posameznikov na teritorialno državo. Na podlagi SDČP in pozneje podpisanih sporazumov, so posameznikom dodeljene pravice, ki jih lahko zahtevajo od svojih držav. Ureditev človekovih pravic je trenutno šibko področje, razlog za to pa je, da se to ureditev upravlja predvsem v okviru medvladnih odnosov. Posamezniki posedujejo določene pravice, vendar nimajo neposredno dostopnih kanalov, skozi katere bi lahko te pravice uresničili.

Koncept svetovnega državljanstva obvezuje članice, da upoštevajo transparentnost in prevzamejo odgovornost za svoja dejanja. Namen kozmopolitske demokracije ni nadomestitev nacionalnega državljanstva s svetovnim državljanstvom. Le to bi moralo biti omejeno na določene temeljne pravice. Potrebno bi bilo določiti področja, v katerih bi imeli posamezniki, v kolikor so svetovni državljani, določene pravice in dolžnosti, poleg njihovih pravic in dolžnosti kot državljani sekularnih držav. SDČP pokriva različna in zelo široka področja pravic, zato bi bilo dobro postaviti prioritete, po katerih bi svetovni državljani dosegli sporazum o izvajanju nekaterih temeljnih pravic. Prva prioriteta bi vključevala področje preživetja, sledilo bi spoštovanje temeljnih človekovih pravic in možnost vsake politične skupnosti, da vlada sami sebi in do deleža v upravljanju globalnih problemov. Te naloge bi morale biti zaupane organom, ki predstavljajo državljane, vzporedno z institucijami svojih držav. Obstaja možnost svetovnega parlamenta s sekretariatom, ki bi bil pozvan, da neposredno deluje v nujnih primerih kot so naravne nesreče, lakote in podobni primeri iz področij človekovega preživetja. Te institucije bi morale biti podprte z avtonomnimi, omejenimi sredstvi, ki ne bi bile odvisne od držav članic. Ta sredstva bi se lahko pridobila preko manjših davčnih dajatev, za katere so že bile predlagane številne tehnične naprave.

Primer so mednarodni davki, kot dodatek na letalske vozovnice ali k finančnim transakcijam. Samo v primeru, da bi bilo preživetje na kocki zaradi konfliktov, bi imele te institucije pravico, da od držav zahtevajo intervencijo. Svetovno državljanstvo bi imelo politično vlogo pri intervencijah v globalnih zadevah, podprto z ustreznimi pooblastili, ki bi zajemala celotno področje SDČP. Svetovni parlament pa bi imel avtoriteto, za opravljanje teh nalog. Te intervencije ne bi bile več pod načelom "ne vmešavanja," ampak bi spadale pod organ, ki bi predstavljal svetovne državljane. (Archibugi 2010, 328–329)

Pogodba o državljanstvu, katere značilnosti so osnovne pravice in minimalne dolžnosti, odpira pot do nastanka globalne zveze državljanov. Pogodbo o državljanstvu bi bilo potrebno razširiti, da bi zajela še posebej skupine ljudi v pogojih ekstremnega pomanjkanja [extreme need]. To so skupine ljudi, ki so prikrajšani za njihove nacionalne državljanske pravice, bi lahko dobile zaščito v svetovnem državljanstvu, v katerem bi bile institucije za opravljanje upravnih funkcij, kot je izdajanje potnih listov, ki je bilo do sedaj v pristojnosti držav. Primer take skupine ljudi so begunci. Če bi imeli status svetovnega državljana, bi lahko postali prva skupina, ki bi imela korist od "pravice do imeti pravice," zagotovljene s strani kozmopolitskih institucij. Begunci bi imeli določene pravice povezane s svetovnim državljanstvom, kot je na primer zagotovljen dohodek, ki bi izhajal iz davkov od letalskih kart ali finančnih transferjev. Tako bi bile bogate elite tiste, ki bi polnile blagajno, koristniki pa bi bile skupine ljudi z ekstremnimi pomanjkanji. Naslednji tak primer so priseljenci, ki živijo in delajo v državah, ki niso njihove rojstne države. Plačujejo davke, ampak imajo manj pravic, kot ostali državljani države v kateri živijo. Svetovno državljanstvo bi postalo instrument za izvajanje pritiska na države, da bi le te postale promotorkе kozmopolitanizma na svojem lastnem ozemlju, z dodelitvijo pravic in dolžnosti tistim, ki de facto participirajo v življenju njihove skupnosti. (Archibugi 2010, 329)

3. 3 KOZMOPOLITSKO PRAVO

Poleg že zgoraj opisanega državljanstva, je pri kozmopolitski demokraciji ključnega pomena tudi globalni pravni sistem.

Idejo kozmopolitskega prava je predstavil že Kant v svojem eseju K večnemu miru. Kozmopolitsko pravo naj bi bil pravni okvir za zahtevo po splošni uveljavitvi človekovih pravic. Kant je razdelil javno pravo na tri veje: na javno, meddržavno in kozmopolitsko vejo. Te veje ustrezajo trem organizacijskim ravnam. (Archibugi 2010, 329–330) Kantov Večni

mir ima tri določila, in sicer: državna ureditev vsake države mora biti republikanska, pravica držav mora temeljiti na zvezi svobodnih držav, kozmopolitska pravica naj bo omejena na pogoje splošnega gostoljublja. (Dunne 2007, 242)

Mednarodno pravo vključuje zadeve, kot so okoljsko in humanitarno pravo, pravice bodočih generacij, pravica do demokracije, so ujete v preozek okvir področja mednarodnih odnosov in si zaslužijo drugačno stališče. Glede na zgoraj opisane ravni vladanja, želi kozmopolitski projekt ponovno "oživiti" Kantovo delitev prava. To pa pomeni razlikovanje med pravili vladajočih odnosov med državami in pravili, ki neposredno vključujejo državljane sveta. Mednarodno pravo bi bilo okvir predpisov in organizacij, tudi če ne bi več vključevalo izključno držav. Treba je razlikovati med predpisi, ki se nanašajo na posameznike in globalne probleme in jih vključiti v kozmopolitsko pravo. (Archibugi 2010, 330)

Mednarodno pravo se mora še naprej razvijati in postati kozmopolitsko pravo, zmanjšal bi se pravni korpus za meddržavne odnose. To bi uvedlo kozmopolitsko dihotomijo v zakonodaji, ki bi vodila k federalnemu sistemu, namesto h kozmopolitski demokraciji, saj pomanjkanje organa zakona, ki ureja meddržavne odnose, pomeni razpad posameznih držav v svetovno državo. Nasprotno pa bo dodatek kozmopolitskega prava k že obstoječim organom javnega prava in mednarodnega prava pripeljalo do splošnega kozmopolitskega pravnega sistema, razdeljenega na tri veje. (Archibugi 2010, 331)

3. 4 POGOJI IN ZNAČILNOSTI KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE

Kozmopolitska demokracija je demokracija, ki deluje na globalni ravni. Da bi demokracija delovala na globalni ravni je potrebno (Held 1993, 39–40):

1. *prenoviti teritorialne meje sistemov odgovornosti*, kar pomeni, da je potrebno dati pod demokratični nadzor stvari (okoljska, varnostna, finančna vprašanja itd.), ki uhajajo nadzoru nacionalnih držav;
2. *premisлити je treba o vlogi regionalnih in globalnih upravnih teles*, da bi imeli bolj koherentno in koristnejšo vlogo v javnih zadevah;
3. ključne institucije, skupine, organizacije in združenja morajo dati možnost *globalni civilni družbi*, da le ta postane del demokratičnega procesa.

Kozmopolitski model želi po eni strani povezati države med sabo, po drugi pa jih omejiti s pomočjo novih institucij, ki bi temeljile na državljanih sveta. Te institucije bi bile pristojne za

upravljanje zadev globalnega pomena, kot so zmožnost za posredovanje znotraj drugih držav v primerih kršitev človekovih pravic. Kozmopolitski sistem ne predpostavlja le obstoja univerzalnih človekovih pravic, zavarovanih s strani držav, ampak tudi oblikovanje pravic, ki bi jih lahko posamezniki zahtevali od globalnih institucij. Te pravice se a priori nanašajo na področje preživetja in na zadeve, ki segajo preko meja nacionalnih držav. Poleg teh pravic, imajo državljani sveta tudi obveznosti, ki bi jim preko globalnih institucij omogočale, izvajanje funkcije subsidiarnosti ali nadomestitve državnih institucij. (Archibugi 2010, 325)

Model kozmopolitske demokracije lahko združi države z različnimi političnimi konstitucijami. Cilj kozmopolitskega modela je posredovanje in razširjanje metod in orodji vlad med različne politične skupnosti in s tem uvajanje in postopno razvijanje demokracije v vseh članih mednarodne skupnosti. Koncept demokracije na katerem temelji kozmopolitski model omogoča, da bodo razlike v političnih sistemih držav še vedno obstajale, kar pa pomeni, da mora mednarodna organizacija sprejeti in prilagoditi različne sisteme. Ideja, da se vključi v sistem kozmopolitske demokracije tudi avtokratske države temelji na dveh prepostavkah: *prvič*, obstoj skupnih institucij olajša notranji razvoj demokracije ter *drugič*, odprava vojne nevarnosti odvzema avtokratskim vladam enega izmed njihovih glavnih argumentov za uvedbo njihove notranje oblasti, ki je zunanja grožnja. Kozmopolitski model zaupa državljanom nalogo "poseganja" v notranje zadeve vsake nacionalne države. Glavni namen poseganja je povečanje politične participacije znotraj vsake države in uveljavitev priznanih človekovih pravic. To izhaja iz pojmovanja demokracije, da ima vsak narod korist od kritične analize lastnega političnega sistema izvajanega na podlagi izkušenj v drugih deželah, tudi če so na različnih stopnjah demokratičnega procesa. (Archibugi 2010, 325–326)

Meddržavne odnose regulirajo mednarodne vladne organizacije. Multilaterizem je instrument, uporabljen za zagotavljanje nevmešavanja in za preprečevanje sovražnih dejanj posameznih držav proti drugim članom mednarodne skupnosti. Vojaške sile so uporabljene samo v skrajni sili, ko so vsi ostali politični in diplomatski ukrepi neuspešni. So pod neposrednim nadzorom vladnih teles in jih morajo najprej odobriti institucije državljanov sveta. Od držav, ki sodelujejo v oboroženih spopadih se pričakuje, da je vojnih žrtev čim manj. (Archibugi 2010, 326)

Globalna vprašanja, kot so okoljske zadeve, človekovo preživetje, vključno s pravicami prihodnjih generacij, se ne nanašajo samo na medvladne ampak tudi na nadnacionalne institucije. Globalni civilni družbi je omogočen dostop do političnih odločitev o teh zadevah s

pomočjo novih stalnih institucij. Tem institucijam bi bile dodeljene posebne pristojnosti (pri zadevah kot so okolje, demografska vprašanja, razvoj in razorožitev) ali širši politični mandati (pri varovanju temeljnih človekovih pravic in varovanju prihodnjih generacij). Nekatere od teh zadev se lahko obravnavajo na lokalni in regionalni ravni z vzpostavitvijo ad hoc organizacij, ostale zadeve pa so zaupane globalnim institucijam. Globalne institucije so namenjene za dopolnitev mednarodnih vladnih organizacije, niso pa njihovo nadomestilo. (Archibugi 2010, 326)

Daniele Archibugi (2010, 321–322) opisuje kozmopolitsko demokracijo kot projekt, ki ima za cilj demokratično upravljanje na različnih ravneh.

Predstavniki: posamezniki in vlade imajo svoje predstavnike v globalni sferi.

Državljanstvo: poleg državljanstva svoje države, ljudje pridobijo tudi kozmopolitsko državljanstvo. Predvideva minimalni seznam pravic in dolžnosti vis-a-vis, ki sestavljajo kozmopolitske institucije.

Merila za članstvo: sprejem medvladnih organizacij je urejen z načelom učinkovitega nadzora nad ozemljem, izključujoč vlade, ki kršijo temelje človekovih pravic. Kozmopolitske institucije sprejmejo samo zakonite zastopnike.

Kriteriji odločanja: 1. Medvladne institucije temeljijo na enakosti med državami, po načelu ena država, en glas. 2. Kozmopolitske institucije so osnovane na enakosti med državljani, po načelu en človek, en glas.

Notranja suverenost: notranja suverenost držav je omejena z globalnimi ustavnimi pravili in želi zagotoviti učinkovito samoodločanje.

Zunanja suverenost: zunanja suverenost držav je zamenjena s svetovnim konstitucionalizmom. Unija ima nalogo reševanja konfliktov s pomočjo pogajanj.

Moči prisile: države ohranijo oborožene sile. Humanitarna posredovanja za preprečitev genocida upravljajo kozmopolitske institucije.

Pristojnosti držav: države članice sprejmejo obvezne pristojnosti mednarodnih sodišč. Kljub temu, da unija nima sredstev prisile za uveljavitev odločitev, lahko uporabi sankcije.

Kazenske pristojnosti: kazensko sodišče predvideva obvezne pristojnosti in lahko posreduje v primerih zločinov, kateri niso kaznovani ali preganjani s strani nacionalne zakonodaje.

Participacija: participacija je prostovoljna in preklicljiva. Zahteva posvetovanje državljanov poleg svojih vlad. V kozmopolitskih institucijah, unija lahko razreši, da sprejme tudi državljane, ki predstavljajo države, ki nimajo namena participirati.

Ozemeljska razmejitev: v primeru sporov med državami, so ozemeljske spremembe navedene s strani unije, z namenom izvajanja posameznih pravic in samouprave.

3. 5 ALI NACIONALNA DRŽAVA IZGUBLJA SVOJO SUVERENOST?

Obdobje nacionalnih držav se je začelo leta 1648 z vestfalsko mirovno pogodbo. Suverena nacionalna država in narod kot politična skupnost, sta produkt 18. in 19. stoletja, medtem ko sta model demokratične države in množična demokracija produkta 19. in 20. stoletja. Obdobje nacionalnih držav vse bolj prepušča prostor obdobju globalizma. Ta prehod pa temelji na spreminjanju industrijske družbe v informacijsko družbo, vse manjšemu pomenu razdalj in meja ter povečanju mednacionalnih, nadnacionalnih in transnacionalnih igralcev in organizacij. Le ti se kot aktivni igralci pridružijo nacionalnim državam na mednarodni ravni. Nacionalne države ne bodo izginile v procesu globalizacije, njihova vloga se bo le redefinirala na številnih področjih:

- Nadnacionalni upravljalni in regulatorni sistemi predpostavljajo delovanje nacionalnih institucij. Globalno upravljanje bi tako na številnih področjih samo nadgrajevalo nacionalne države.
- Razvijajo se novi načini oblikovanja politik, ki se povezujejo tako v regionalna, kot tudi globalna omrežja.
- Na pomembnosti vse bolj pridobivata mednarodna odgovornost in legitimnost držav. Nove pravne norme, institucije in režimi na področjih človekovih pravic, okolja, sociale, omejujejo oblast nacionalnih držav in določijo minimalne svetovne kriterije. Takšni procesi oblikovanja mednarodnega pravnega reda postavljajo nacionalne države na mednarodni oder. Na mednarodni ravni pa se njihova legitimnost meri predvsem glede na mednarodna pravila in kriterije.
- Od zunaj uspešno podprti so tudi procesi demokratizacije in civiliziranja tržnega gospodarstva v posamezni nacionalni državi. (Ferfila 2007, 294–296)

Nacionalna država in družba v globalizaciji ne bosta izginili, ampak bosta vse bolj vpleteni v omrežje odnosov svetovne družbe na svetovni ravni. Vse bolj se ji bosta prilagajali ter se vzporedno z njo tudi sami spreminjali.

"Država so njeni odnosi, tako notranji kot zunanji. Država je globalizacija, je njen nedeljivi del, njena proizvajalka in obenem proizvod." (Pikalo 2003, 205)

4 KOZMOPOLITSKA DEMOKRACIJA – NAČIN REŠEVANJA NADNACIONALNIH PROBLEMOV

4.1 BILANCA GLOBALIZACIJE

Globalizacija je za nekatere ljudi ustvarila veliko priložnosti. Kazalniki človekovega razvoja kot so pismenost, izobraževanje, smrtnost dojenčkov, pričakovana življenska doba nam v zadnjih desetletjih prikazujejo izboljšavo. Po drugi strani pa so ekonomska preobrazba, liberalizacija, tehnološke spremembe in konkurenca na trgu blaga in delovne sile, prispevali k večji revščini in neenakostim v svetu, negotovosti zaposlitve, slabljenju institucij in sistema socialne podpore ter eroziji identitet in vrednot. (Streeten 2001, 27)

<u>Globalizacija je dobra za:</u>	<u>Globalizacija je slaba za:</u>
Proizvodnjo, dobičke	Zaposlenost in plače
Ljudi, ki imajo sredstva, so izobraženi in kvalificirani	Ljudi brez sredstev, neizobražene in nekvalificirane delavce
Velika podjetja	Mala podjetja
Globalno kulturo in mir	Lokalne kulture
Poslovneže in ekonomiste, ki so zagovorniki globalizacije	Kmete, delavce, verske organizacije, okoljevarnostnike, zagovornike pravic potrošnikov, zagovornike demokracije, nasprotnike globalizacije
Neodvisne od javnih storitev	Odvisne od javnih storitev
Moške in močne osebe	Ženske, otroke, šibke osebe in človekovo varnost
Posojilodajalce	Posojilojemalce
Ljudi, ki se hitro prilagajajo	Neprilagodljive

(Streeten 2001, 30)

Na tem mestu se postavlja vprašanje, kako naj na globalizacijo odreagiramo, da bo njena bilanca pozitivna? Da bodo stroški globalizacije čim manjši in koristi večje? Izhod vidim

medsebojni pomoči, sodelovanju, skupnem redu in politiki. Vse to pa bi moralo biti urejeno na globalni ravni.

4. 2 GLOBALNA POLITIKA

Politična globalizacija je spremenila temelje svetovne politične ureditve, s preoblikovanjem tradicionalnih okvirjev suverenosti nacionalnih držav in ponovno ureditvijo političnih odnosov. Kot posledico tega lahko današnjo svetovno ureditev razumemo kot povezano ureditev, v kateri se meddržavni sistem prepleta z nastajajočimi regionalnimi in globalnimi političnimi omrežji, ki so osnova za artikulacijo in reartikulacijo politične oblasti in mehanizmov vladanja. Globalno politiko današnjega časa, definira komplicirana in notranje povezana svetovna ureditev. Vse to pa je rezultat spreminjajoče, a pomembne vloge mednarodnih in transnacionalnih organizacij, porasta mednarodnih vladnih in nevladnih organizacij, hitrega razvoja različnih oblik vladanja, spreminjajočega se mednarodnega prava ter pojava regionalnih organizacij in institucij. (Held in dr. 1999, 85)

Koncept globalne politike osredotoča pozornost na globalne strukture in procese določanja pravil, reševanja problemov ter ohranjanja varnosti in reda v svetovnem sistemu. Globalna politika je usmerjena na nastanek šibke globalne politične ureditve, znotraj katere se bodo interesi izražali, odločitve sprejemale, vrednote bodo določene in politika se bo izvajala preko mednarodnih in transnacionalnih političnih procesov. (McGrew 2007, 37–38)

Globalna politika zajema različne dejavnike in institucije, kar pa pripelje do različnih političnih ciljev. V program globalne politike spadajo tudi gospodarska, socialna, kulturna in ekološka vprašanja. Problemi kot so onesnaževanje, terorizem, revščina in tako dalje, zahtevajo mednarodno sodelovanje, saj zaradi globalizacije presegajo državne meje in obstoječe politične oblasti. (McGrew 2007, 41–42)

4. 3 GLOBALNE NEVARNOSTI IN PROBLEMI

Globalne nevarnosti lahko razdelimo v tri skupine. V prvi skupini so konflikti, ki so nastali zaradi slabosti, ki jih proizvajamo kot posledico proizvodnji dobrin. To so ekološko uničenje in tehniško-industrijske nevarnosti, kot so: ozonska luknja, učinek tople grede, nezaželene posledice genske tehnologije in medicinskega oplojevanja. Te nevarnosti pogojuje *bogastvo*. V drugi skupini so ekološko uničevanje in tehniško-industrijske nevarnosti, ki jih pogojuje

revščina. Največji "okoljski" in hkrati "razvojni" problem našega planeta je neenakost. Razlika med uničevanjem okolja kot posledico blagostanja ali kot posledico revščine. Pri uničevanju okolja kot posledici blagostanja, se uničenje enakomerno porazdeljuje po svetu, pri uničevanju okolja kot posledici revščine, pa se uničenje kopiči na enem kraju ter se nato internacionalizira kot srednjeročni stranski učinek.¹⁰ V nekaterih državah se kopičijo industrije s tehnološkimi potenciali, ki so škodljivi za okolje in življenje živih bitij. Te države pa nimajo na razpolago institucionalnih in političnih sredstev, da bi preprečile možno uničenje okolja. Nevarnosti pogojene z bogastvom ali revščino, praviloma nastajajo zaradi odsotnosti ali slabih varnostnih norm. V tretjo skupino nevarnosti spadajo nevarnosti *orožja za množično uničevanje*. Poleg nevarnosti vojne med državami, je tudi nevarnost terorizma. (Beck 2003, 63–64)

V nadaljevanju bom opisala tri ključne probleme, ki morajo biti učinkovito regulirani na globalni ravni, saj so njihove posledice smrtonosne. Problem neenakosti in problem uničevanja okolja, ki sta posledici neenakomernega razvoja ter problem terorizma in ogrožanja varnosti.

4. 3. 1 PROBLEM NEENAKOSTI

Neenakost in izključenost sta značilnosti sodobne globalne politike. Za to lahko okrivimo: *prvič*, neenakost moči med državami, *drugič*, globalno vodenje, ki ga določa nenapisana ustava, ki privilegira interese in *tretjič*, program globalne kapitalizma ter tehnokratsko naravo večine globalnega sprejemanja odločitev, ki običajno pri izidu izključi veliko upravičenih zadev. Zaradi teh treh dejavnikov lahko sodobno globalno politiko označimo za "izkrivljeno globalno politiko". Izkrivljeno pa zato, ker države, ki imajo večje vire moči in boljši dostop do ključnih krajev globalnega sprejemanja odločitev, imajo tudi večji nadzor ali vpliv na program in izide globalne politike. (McGrew 2007, 43–44)

Globalizacija ustvarja asimetrijo moči na svetu. Če z globalizacijo vsi pridobivajo, to še ne pomeni, da vsi pridobivajo enako. Istočasno potekata dva procesa, in sicer proces globalizacije in proces lokalizacije. Globalno in lokalno se v procesih globalizacije prepletata. Globalizacija in lokalizacija sta dve plati iste medalje ob enem pa sta tudi *".../vzgibni sili in izrazni obliki novovrstne polarizacije in stratifikacije prebivalstva sveta na*

¹⁰ Primeri stranskih učinkov so: izsekavanje tropskih deževnih gozdov, strupeni odpadki, zastarele industrijske tehnologije itd.

globalizirane bogate in lokalizirane revne." (Beck 2003, 82) Prebivalcem prvega sveta, to je svet premožnih in posedujočih, prostor ne pomeni nič, saj lahko premostijo vse razdalje. Živijo v času. Prebivalci drugega sveta, svet revnih, živijo v prostoru (na katerega so prikovani), njihov čas pa je prazen. (Beck 2003, 83)

Will Kymlicka (2005, 386–387) predlaga dva načina kako zmanjšati globalno neenakost:

- a) s porazdeljevanjem sredstev od državljanov bogatih držav k državljanom revnih držav¹¹,
- b) odprtje meja bogatih držav ljudem iz revnih držav.

Lahko dovolimo prenos sredstev iz bogatih držav v revne, ali pa ljudem iz revnih držav preprosto dovolimo, da pridejo v države, ki imajo sredstva. Ti predlogi bi pomenili prerazdelitev sredstev v korist državljanov revnih držav, ne pa tudi njihovih vlad. Le te bi lahko dobljena sredstva uporabile za nakup orožja ali kakšne druge nečedne posle.

4. 3. 2 PROBLEM ONESNAŽEVANJA IN UNIČEVANJA OKOLJA

Velik del okoljskih problemov je povezan s produkcijo in potrošnjo človeka ter njegovo rabo prostora. Pri tem pa nastajajo okoljske škode, ki so namerno povzročene drugim akterjem proizvodnje in potrošnje. Te škode so v ekonomiji označene kot zunanje produkciji, kot eksternalitete. Eksternalitete imajo dve ravni. Prva raven je raven znotraj nacionalne ekonomije, druga raven pa je meddržavna, ko gospodarska dejavnost ene države povzroča okoljsko škodo in z njimi povezane stroške drugim državam. (Kirn 2004, 214)

Globalizacija okoljskih problemov se kaže v dveh osnovnih oblikah. Prvič, v čezmejnem prelivanju eksternalitet in drugič, v odnosu držav do skupnih virov¹² in do obremenitve globalnega okolja. Nekateri problemi so globalni po svoji prostorski razširjenosti, ker jih človek povzroča skoraj po celem svetu (na primer onesnaženje podtalnice), ampak ne potekajo na globalni ravni, kot na primer podnebne spremembe. (Kirn 2004, 212)

Specifične okoljske posledice so povezane s "tretjim svetom"¹³ in njihovim dolgom ter bodo negativno vplivale na globalno ekologijo. Države tretjega sveta izvažajo vse več naravnih

¹¹ Prizadevati si moramo za ustanovitev globalnih ustanov (tam kjer jih še ni), za takšno mednarodno redistribucijo.

¹² Skupni viri so: ribolov na odprtih morjih, naravna bogastva morskega dna, vesolje, podnebni sistem, biotska raznolikost Zemlje itd.

¹³ V tretji svet spadajo revne in nerazvite države.

bogastev, da bi svoj dolg poplačale. Rastoča prodaja naravnih bogastev pa je uničujoča za biotsko raznolikost. Po svoji naravi so ti problemi lokalni, celotna dolgoročna bilanca njihovih posledic pa je globalna. (Kirn 2004, 216)

Strinjam se z Beckom (2003, 61), ko pravi, da gre pri ekološki krizi za civilizacijsko samoogrožanje. Za ekološko krizo so krive človekove odločitve, industrijske zmage ter človekova potreba po preoblikovanju in nadziranju. Ferfila (2007, 270) navaja tri skupine vzrokov za ekološke krize:

- prva skupina izhaja iz prekomernega trošenja naravnih virov¹⁴. Sem spadajo črpanje fosilnih goriv in sekanje gozdov;
- druga skupina izhaja iz prevelike količine odpadkov. Primer prevelike akumulacije plinov tople grede v atmosferi in težkih kovin v zemlji;
- tretja skupina vzrokov pa je vezana na uničevanje ekosistemov zaradi nastanka naselij, industrije in infrastrukture.

Globalizacija okoljskih problemov je vodila k nastanku mednarodnega okoljskega prava. Mednarodna pravna kodifikacija in regulacija okoljskih razsežnosti kaže na visoko stopnjo zavedanja in zaznavanja problemov ter visoko stopnjo soglasja med državami, da se problemi okolja rešujejo z mednarodno okoljsko zakonodajo, bilateralnimi in multilateralnimi sporazumi. Pomembna je tudi razvitost nacionalne okoljske zavesti, ki kot javnomnenjski ali politični dejavnik¹⁵ pritiska na sprejetje okoljske zakonodaje. Globalizacija okoljske zavesti deli skrb za usodo Zemlje kot naravnega temelja človekovega življenja. (Kirn 2004, 219)

Pomembna mejnika v globalni okoljski politiki sta konferenca Organizacije Združenih narodov (OZN) o človeškem okolju, ki je potekala leta 1972 v Stockholmu, ter konferenca OZN o okolju in razvoju leta 1992 v Rio de Janeiru¹⁶. Pripravo na konferenco je predstavljalo Bruntlandovo poročilo svetovne komisije o okolju in razvoju iz leta 1987, katero je uvedlo v uporabo koncept trajnostnega razvoja¹⁷. (Ferfila 2007, 273) Nekatera načela, vključena v

¹⁴ Ferfila pravi (2007, 270), da obstoji precejšnja povezanost med potrošnjo materialnih virov in višino življenjskega standarda na eni strani ter obsegom pritiskov na okolje na drugi strani. Navaja primer: prebivalec razvite industrializirane države, v povprečju porabi več dobrin in bolj onesnažuje okolje kot pa 30 do 50 prebivalcev nerazvite države.

¹⁵ Primer so stranke zelenih.

¹⁶ S to konferenco se je okolje dokončno postavilo na dnevni red mednarodne diplomacije, ekonomije in politike.

¹⁷ Koncept trajnostnega razvoja želi poiskati ravnotežje med gospodarsko učinkovitostjo, družbeno kohezijo in ekološko stabilnostjo. (Ferfila 2007, 273)

Deklaracijo iz Ria de Janeira, so postala sestavni del mednarodnih okoljskih sporazumov in konvencij. Dobila so mednarodni status. To so načela kot: "plača naj onesnaževalec," "načelo previdnosti," "načelo nediskriminacije," "načelo skupne, toda diferencirane odgovornosti," "načelo medgeneracijske pravičnosti," "načelo sodelovanja" pri reševanju in preprečevanju okoljskih problemov ter pri izkoriščanju skupnih naravnih virov. Ta načela imajo vrednotno-etično razsežnost. Globalni in lokalni okoljski problemi vodijo k temeljnim, skupnim okoljskim vrednotam. (Kirn 2004, 221–222) Od leta 1992 dalje, pa je bilo podpisanih še veliko drugih pogodb in sporazumov od lokalnih do globalnih razsežnosti.

Če hočemo imeti priložnost, da rešimo globalno zavezo za preprečevanje katastrofalnih globalnih sprememb, nujno potrebujemo, močno vodstvo. Vlade največjih onesnaževalcev (ZDA, Kitajska), so pri tem neuspešne. Večja in bolj vplivna kot je država, bolj omejen je njen politični sloj, vsaj tako se zdi. Če velike države niso pripravljene prevzeti pobude, bodo moralne njihovo mesto prevzeti majhne države. (Monbiot 2010, 13–14)

Najbolj tragična lastnost okoljskih politik je njihova nepovratnost, saj ko enkrat izumre določena rastlinska ali živalska vrsta, je ni več mogoče pripeljati nazaj. Številni problemi okolja imajo učinke, ki segajo preko meja nacionalnih držav. V nastajanje in razreševanje teh težav so vključeni domači in tuji igralci, okoljske politike pa se prepletajo z razvojnimi, gospodarskimi, varnostnimi in drugimi politikami. Vse to zahteva mednarodno in nadnacionalno organizirano okoljevarstveno aktivnost. (Ferfila 2007, 270–273) Onesnaževanje okolja je proces, ki se dogaja na globalni ravni, katerega posledice bomo občutili vsi.

Globalna in mednarodna razsežnost okoljske problematike je izziv za dosedanje razumevanje suverenosti. Suverenost je tako vse bolj sinonim za sodelovanje med državami, ne pa za izključevanje. (Kirn 2004, 219) Globalna okoljska zavest oblikuje globalnega okoljskega državljana, kozmopolita, ki naj bi se ravnal po načelu: misli globalno, deluj lokalno.

4. 3. 3 TERORIZEM IN VARNOST

Teroristični napadi na Svetovni trgovinski center v New Yorku in na Pentagon nam predstavljajo globalno grožnjo, ki nima meja. Udari lahko kjerkoli, kadarkoli in prizadene kogarkoli želi. Terorizem je posledica nerazvitosti, fanatizma, bede na eni strani, ter modernosti, visokih tehnologij in množičnih komunikacij na drugi strani. Onemogoči lahko trgovino, transport, turizem, spodkoplje svobodo in varnost ter načne demokratični sistem Zahoda. (Fossati 2005, 155–165)

Marco Fossati (2005, 165) pravi, da če se želimo proti terorizmu učinkovito boriti moramo *prvič*, uvideti grozeče razsežnosti terorizma in ga prepoznati kot to, kar dejansko je. *Drugič*, treba je prilagoditi svetovno varnost novim zahtevam spopada.¹⁸ Treba je prenoviti sestav zavezništva in Organizaciji severnoatlantskega sporazuma (NATO) priključiti vse sile, ki so se pripravljene povezati z Ameriko in Evropo v vojni proti terorizmu. To so: Rusija, Indija, Kitajska, Japonska. *Tretjič*, zavezništvo bo moralo delovati tudi podtalno. Sodelovati bo moralo na finančnem, gospodarskem, komunikacijskem in vohunskem področju. Razložiti bo treba vsem državam na svetu, da se morajo odločiti ali so s tistim, ki se bojujejo proti terorizmu ali s tistimi, ki ga podpirajo. *Četrtoč*, obračun bo, za demokratične države, potekal v težkih razmerah, saj tudi v boju ne smemo pozabiti na vrednote in načela. Tudi znotraj demokratičnih držav najdemo ne preveč demokratične strukture, kot so vojska, tajne službe, policijske sile. Demokracija si je tako omejila svobodo, saj se zaveda, da brez vojaške zaščite ne gre. *Petič*, gre za boj proti terorizmu, ne pa za boj proti veroizpovedi, državi, rasi, narodu. Nujno je, da bi predstavniki veroizpovedi pozvali vernike, da pri tem boju sodelujejo ter obsodili zlorabo "svete vojne," kot opravičila za umore. (Fossati 2005, 156–157)

Po 11. septembru 2001 je boj proti globalnemu terorizmu ena izmed prioritet in eden izmed pomembnejših ciljev globalne politike. Proti terorizmu se lahko mednarodna skupnost bori samo skupaj in v sodelovanju. Povzročena škoda ni več prostorsko in časovno omejena, ampak postaja svetovna in trajna.

¹⁸ NATO ustanovljen, da bi se uprl sovjetski nevarnosti, ki je danes ni več, je ohranil veliko vojaško moč, profesionalnost in bogat proračun.

4. 4 NALOGE KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE

Kozmopolitizem je radikalna kritika "izkrivljene"¹⁹ globalne politike zaradi načina, s katerim ohranja globalne neenakosti in s tem globalno nepravico. Če želimo popraviti neenakosti in nepravice in narediti svet humanejši, mora priti do reformacije in večje demokratičnosti sistema globalnega vodenja. Gre za sistem kozmopolitske demokracije, ki bi zmozel regulirati svetovne trge in preprečevati transnacionalno škodo. (McGrew 2007, 46)

Kozmopolitska demokracija bi bila demokracija, ki bi imela nadzor nad uporabo sile, bila bi demokracija, ki bi sprejemala kulturne različnosti, krepila bi samoodločbo narodov, ves čas bi bila seznanjena z dogajanjem v državah ter bi reševala globalne probleme.

Nadzor nad uporabo sile: Politično nasilje naj bo minimalno znotraj in zunaj mej nacionalnih držav. Sila naj bo uporabljena samo v primeru, ko ni druge rešitve, ob tem pa mora biti regulirana z že prej določenimi predpisi in pravili. To pa zahteva razširitev načela nenasilja.

Sprejetje kulturne različnosti: Arhitektura globalnega sistema mora dovoljevati obstoj razlik, le te pa se mora ohranjati in podpirati. Za uspešno uresničevanje zблиževanja metod vladanja in celo življenjskega sloga, more biti le to doseženo endogeno in s prosto izbiro.

Krepitev samoodločbe narodov: Nujno je zagotoviti, da je vsak človek na mestu, kjer lahko vlada sam sebi. Samovladje vključuje tako notranjo kot zunanjo dimenzijo. Pri notranji dimenziji državljani učinkovito participirajo pri odločitvah, ki zadevajo njihovo politično skupnost, pri zunanji dimenziji pa gre za odsotnost dominacije.

Spremljanje notranjih zadev: Samoodločba mora biti tudi omejena, zato da se izognemo posameznim političnim skupnostim, ki bi bile vodene na avtoritaren način, ko bi izvajale oblast nad svojimi podskupnostmi. Pomembno je, da obstaja možnost za posredovanje v notranjih zadevah, zato je treba odpreti kanal za posredovanje, ki se bi ukvarjal z varstvom človekovih pravic in bi imel svoje mesto v obstoječih načinih samovladanja, izraženih v različnih političnih skupnostih. Za to bi bilo potrebno skupno ukrepanje, ki pa bi ga bilo treba dati pod politični nadzor zunanjih dejavnikov.

Participativno upravljanje globalnih problemov: Kozmopolitska demokracija z razliko od ostalih modelov, daje poudarek na načine upravljanja. S sprejemanjem demokratičnih

¹⁹ "Izkrivljene" zato, ker gre za asimetrijo moči.

vzrokov, kozmopolitansko vladanje [cosmopolitan governance] določa krepitev razsežnosti politične enakosti v globalnih zadevah. Cilj kozmopolitske demokracije je razširiti načelo politične enakosti, v kolikor se tiče upravljanja globalnih dobrin. (Archibugi 2010, 313–314)

Kozmopolitska demokracija najbolje odgovarja zgoraj opisanim izzivom globalizacije, saj vključuje upravljanje na različnih ravneh. Te ravni so ponavadi povezane med sabo na podlagi funkcionalnih odnosov.

5 ZAKLJUČEK

Globalizacija je bila pogosto predstavljena kot proces 'sovražen' demokraciji, vendar v današnjem prostoru in času hodita demokracija in globalizacija z roko v roki. Pomembne so tako ekonomske dimenzije globalizacije kot tudi politične. Človek se kot individuum podreja oz. sledi svetovnim trendom in je tako vključen v proces globalizacije, s tem pa zgublja svojo avtonomnost, saj ga skupaj s svetom nosi isti tok globalizacije. Globalizacija skuša iz sveta narediti skupni družbeni prostor, vendar se pri tem ustvarja neenakomeren razvoj sveta. Razultat tega je neenak zemljevid globalne vključenosti in izključenosti, kar pa je istočasno vir sporov in sodelovanja pri stvareh globalnih razsežnosti. Globalizacijski proces mogoče zmanjšuje možnosti nacionalnih držav, da bi v svetu nastopale kot avtonomne igralke, ampak nekateri vidiki teh procesov so olajšanje za razvoj določenih demokratičnih procesov.

Demokratizacija in globalizacija sta dva različna procesa, ki pa sta nujno potrebna za uresničitev in razvoj kozmopolitske demokracije, saj vplivata na vsa področja delovanja človeka. Globalizacija teži k poenotenju. Poenotenju načel, pogledov, držav, strategij, civilne družbe itd. Demokracija pa je red, ki izvira iz ljudstva in teži k pravičnosti in enakosti. Demokracija novega tisočletja bi morala predstavljati svet, v katerem državljani uživajo več državljanstev. Morali bi biti državljani pokrajine v kateri živijo, državljani svojih držav ter državljani kozmopolitanske, transnacionalne skupnosti. Saj lahko le v primeru poenotenja in skupnega delovanja dosežemo skupno dobro.

Oblast nacionalne države nad lastnim ozemljem so oslabile globalne spremembe. Zaradi teh se je svet prisiljen povezovati in iskati skupne rešitve. Potrebne so nove globalne ureditve, ki se bodo lahko uspešno spopadale s posledicami globalizacije. Da pa bi to lahko uresničil potrebuje skupne politike in strategije. Ekološka kriza se kaže kot globalna, okoljski problemi pa so lokalni in regionalni, tudi finančna in gospodarska kriza se kaže kot globalna, revščina in lakota pa sta lokalni in regionalni, enako je s terorizmom. Kaže se kot globalna nevarnost, njegove posledice pa so lokalne. Ne smemo pozabiti na politično dimenzijo vseh teh težav. Vedno več je problemov, ki zahtevajo odziv na vseh ravneh: lokalni, državni in globalni ravni. Kozmopolitska demokracija omogoča takšen odziv. Kozmopolitske politične institucije

delujejo na vseh ravneh, zato jih potrebujemo za reševanje problemov ekonomske globalizacije, okolja in mednarodne varnosti.

Will Kymlicka (2005, 446) je mnenja, da je treba kozmopolitsko demokracijo razviti iz dosežkov nacionalne države. Njen uspeh je odvisen od ravni zdravja nacionalnih demokracij. Transnacionalne politične institucije bodo najboljše delovale, če bodo njihova pravila in odločitve predmet razprave in ratifikacije na nacionalnih demokratičnih forumih.

Uresničitev kozmopolitske demokracije, bi nudila nacionalnim državam usmeritev in pomoč v boju za skupno dobro. Nacionalne države, četudi so velike, so še vedno premajhne, da bi se same bojevale proti globalnim problemom in spremembam. Rešitev je treba iskati v povezovanju in sodelovanju.

Proces globalizacije poteka po meri vse bogatejših gospodarskih in političnih elit sveta, ki s kapitalom, razvojem moderne tehnologije, obvladanjem svetovnih informacijskih mrež in vojaško premočjo usmerjajo ključne globalne procese. Kapitalizem je olje v motor globalizacije, vse se dogaja v njegovem imenu. Na nas je, da se odločimo komu bomo dali prednost, uničujočemu pohlepu po dobičku ali planetu? Kozmopolitska demokracija je v tem trenutku rešitev.

6 LITERATURA

Archibugi, Daniele. 1998. *Principles of Cosmopolitan Democracy*. Dostopno prek: <http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Principles.PDF> (16. avgust 2011).

--- 2010. The Architecture of Cosmopolitan Approach. V *The cosmopolitanism reader*, ur. Garrett Wallance Brown in David Held, 312 – 333. Cambridge: Polity Press.

Baylis, John in Steve Smith. 2007. Uvod. V *Globalizacija svetovne politike: uvod v mednarodne odnose*, ur. John Baylis in Steve Smith, 1–16. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Beck, Ulrich. 2003. *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Krtina.

--- 2006. *Cosmopolitan Vision*. Cambridge: Polity Press.

Beetham, David. 1993. Liberal Democracy and the Limits of Democratization. V *Prospects for democracy: North, South, East, West*, ur. David Held, 55–73. Oxford; Cambridge: Polity Press.

Bezjak, Simona. 2011a. *Globalizacija*. Dostopno prek: <http://www.drzavljanska-vzgoja.org/Portals/0/Dokumenti/Globalizacija.pdf> (16. avgust 2011).

--- 2011b. *Globalna demokracija*. Dostopno prek: http://www.drzavljanska-vzgoja.org/Portals/0/Dokumenti/Predstavitve/Globalna_demokracija.pdf (30. avgust 2011).

Dahl, Robert A. 1971. *Polyarchy: participation and opposition*. New Haven; London: Yale University Press.

--- 1989. *Democracy and its critics*. New Haven; London: Yale University Press.

Debeljak, Aleš. 2003. *Kozmopolitizem in koncentrični krogi identitet*. Dostopno prek: <http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krf/32761CE488BAA508C1256E940046C557?OpenDocument> (15. september 2011).

- Dunne, Tim. 2007. Liberalizem. V *Globalizacija svetovne politike: uvod v mednarodne odnose*, ur. John Baylis in Steve Smith, 237–261. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ferfila, Bogomil. 2007. *Globaliziranost sodobnega sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Hardt, Michael in Antonio Negri. 2005. *Multituda: vojna in demokracija v času imperija*. Ljubljana: Študentska založba.
- Hayden, Patrick. 2005. *Cosmopolitan Global Politics*. Aldershot: Ashgate.
- Heater, Derek. 1996. *World citizenship and government. Cosmopolitan Ideas in the History of Western Political Thought*. Great Britain: Macmillan Press.
- Held, David. 1989. *Modeli demokracije*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS.
- 1993. Democracy: From City-states to a Cosmopolitan Order? V *Prospects for democracy: North, South, East, West*, ur. David Held, 13–52. Oxford; Cambridge: Polity Press.
- , Anthony McGrew, David Goldblatt in Jonathan Perraton. 1999. *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Held, David. 2003. Cosmopolitanism: Taming Globalization. V *The Global Transformations Reader – An Introduction to the Globalization Debate*, ur. David Held in Anthony McGrew, 514–529. Cambridge: Polity Press.
- Hutchings, Kimberly. 1999. *International Political Theory: Rethinking Ethics in a Global Era*. London: Sage.
- Jackson, H. Robert in Patricia Owens. 2007. Razvoj mednarodne družbe. V *Globalizacija svetovne politike: uvod v mednarodne odnose*, ur. John Baylis in Steve Smith, 53–75. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kirn, Andrej. 2004. *Narava – Družba – Ekološka zavest*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kleingeld, Pauline in Eric Brown. 2002. *Cosmopolitanism*. Dostopno prek: <http://plato.stanford.edu/entries/cosmopolitanism/> (14. september 2011).

Kymlicka, Will. 2005. *Sodobna politična filozofija. Uvod*. Ljubljana: Krtina.

McGrew, Anthony. 2003. Models of Transnational Democracy. V *The Global Transformations Reader – An Introduction to the Globalization Debate*, ur. David Held in Anthony McGrew, 500–513. Cambridge: Polity Press.

--- 2007. Globalizacija in globalna politika. V *Globalizacija svetovne politike: uvod v mednarodne odnose*, ur. John Baylis in Steve Smith, 21–50. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Monbiot, George. 2010. *Vročje: kako ustaviti pregrevanje planeta*. Ljubljana: Krtina.

Scholte, Jan Aart. 2000. *Globalization: a critical introduction*. New York: St. Martin's Press.

Streeten, Paul. 2001. *Globalisation: Threat or Opportunity?* Danska: Copenhagen Business School Press.

Svetličič, Marjan. 2004. *Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Stanič, Gojko. 1987. Demokracija. V *Politološke teme*, ur. Gojko Stanič in Ana Barbič, 139–163. Ljubljana: Fakulteta za elektrotehniko: Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije.

Pikalo, Jernej. 2003. *Neoliberalna globalizacija in država*. Ljubljana: Sophia.

--- 2009. Kozmopolitska demokracija: včeraj, danes, jutri, nikoli več? *Teorija in Praksa* 46 (5): 559 – 574.

Rizman, Rudi. 1992. Človekove pravice kot element politične kulture. V *Demokracija in politična kultura*, ur. Janez Stanič in Dušan Macura, 103–110. Ljubljana: Enajsta univerza.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2008. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=kozmpolitizem&hs=1 (16. avgust 2011).

Splošna deklaracija človekovih pravic. 1948. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102> (31. avgust 2011).